

Türkmenler ve anayasa taslağı

kasım Sarıkahya

Irak Türkmenlerinin uğradıkları haksızlık , adaletsizlik ve insan haklarına ters düşen , haklarını görmezlikten gelen anayasa taslağını ve bu taslağı hazırlayanlara karşı Türkmeneli bölgelerinden onbinlerce Türkmen yurttaşlarımız başkent Bağdat'ta kapsamlı bir protesto yürüyüşü düzenlediler . Bunun yanı sıra bir grup gençlerimiz koalisyon meclisi önünde açlık grevi yaptılar. Türkmenler sloganlarında sağlam , dürüst adalete dayanan bir ana yasayı , kazmapolitçiler ve insanlık ilkelerinden yoksun kısır görüşlü düşüncelerin sözlerinin dinlenmemesini istediler . Geçici yönetim meclisi birlik ve bütünlüğü kormayı ve Irak'ın yeniden yapılanmasını özveriyle amaçlıyorsa bu ayrılıkçılık gümbürtüsü neden çalıyor.

Dünya haritasında Irak ülkesi var olduktan bu yana halkları birlik ve beraberlik içinde yaşamış , yasalara saygı duymuşlar . Uygur bir ülke durumuna gelebilmişler . ancak yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra insanlık düşmanı kesilen temelsiz çürük baas rejimi ve başındaki kana susamış alçak ve korkak lideri Saddam Hüseyin yönetimi ellerine geçince ülke halklarına karşı yapmadıkları kötülük kalmadı. Ülkenin ve halklarını kaderlerine el koydu , halklarını perişan ederek birbirine kırdırdı, değerleri hiçe saydı, Tanrı buyruğunu , ırkçı faşist bir yöntemle ülkeyi kan gölüne boğdu .Ülke halklarına karşı işlenen cinayetler ve türlü kötülükler bir yana , ülkeyi yabancı boyun duruğuna bağlamakta kahpeçe oyun oynadı. ülkeyi harabeye dönüştürdü , ulusunu parçaladı ekonomisini yağmaladı. İşte Irak halkları hale bunun acısıyla yaşıyor ve bu günde aynı acının sancısını çekiyor . Irak ana yasa taslağını hazırlayanlarda türlü komplo oyunları içerisinde milli birlik

ilkelerine ters gelen bir anayasayı hazırlamıştır. Taslakta ülkenin kopmaz bir parçası olan tarihi şan ve şerefle dolu bu ülkede altı büyük devlet kuran Türkmelerin doğal ve ana yasa haklarını çiğneyerek kulak ardı etmiştir. Adalet adamları bu yaptıklarında haksız oldukları kadar insan hak ve özgürlüğünde ve çağdaş düşüncelerden yoksun oldukları kimsenin gözünden kaçmamıştır.

Çağımızda toplumlar mutlu , özgür yaşamayı ümitte beklerken adalet ilkelerine insan haklarına ülküdaşlığı göze almadan geçici yönetim konseyi ve onun adalet adamları Türkmenlerin yasa haklarını neden görmezlikten geliyorlar.

Türkmenlerin doğal ve gerçek hakları anayasada belirlenmelidir, kurulacak hükümet kabinesinde eşit haklara sahip olmalıdırlar. Aksi halde bu haksızlığı yaratanlar , ülkede barışın ve kardeşliğin birliğinden yana olmayanlar ülkeyi parçalamaya hizmet edenlerdir er veya geç yaptıklarına peşimanlık duyacaklar.

Türkmen ulusumuz anayasal haklarını elde edinceye kadar ana yasayı çıkaranlar gerçekten barışın temeli kurmak ve birliğini korumak istiyorlarsa bu ülkede yaşayan ve öz yurtları olan milletlere aynı gözde bakmalı ve haklarını eksiksiz tanımalıdırlar.

O zaman problemler ve sorunlar giderilmiş olur. Anayasa taslağını yazan ve hazırlayan ve geçici hükümet meclisi hesaplarına yeniden göz geçirsinler ülke halklarına ayırım yapılmadan eşit haklar ilkesinde insan hak özgürüne dayalı adalet temelinde bir anayasa koymalıdırlar . Ülkenin üçüncü büyük ulusu sayılan Türkmenlerin tüm anayasal haklarını içermelidir, gerçek prensiplere inanan sağlam dürüst yasa adamlarından bunu bekliyoruz.

1924'de Kerkük şehrinde baş gösteren kanlı çarpışma

1924 yılının (4) mayısında ,1342 yılının (30) Ramazanında , Ramazan

(şeker) bayramının arifesine raslayan pazar günü , Kerkük şehrinin kale yakasında meydana gelen meşhur tarihi kahvelerden (çift kahve) yakınında olan tuzcular pazarında Kerküklü Aktar seyit Tevfik Hacı Ali ile ingilizlerin kurmuş olduğu (Leyfi) adlı paralı askeri örgüte bağlı , hıristiyan Teyyari aşiretine mensup bir kaç askerle alış veriş sırasında baş gösteren küçük bir ağız kavgası sonradan büyüyen kanlı bir çarpışma halini almıştır .

Musulman Türkmen halkı arasında (Ermeni davası) diye bilinen bu kanlı olayın Ermenilerle hiç bir ilgisi yoktur , o tarihlerde Ermeni olaylarının bir çok yerde baş göstermesi nedeniyle halk bu olayı da Ermeni olayı sanmış veya Teyyari ile Ermeniye ayırt etmekten ileri gelmiştir . Kavğada ilkin bir Teyyari askeri yaralanmış beraberinde olan bir kaç askerle karargahlarına giderek diğer askerleri kışkırtmışlar . Leyfi örgütünün ingiliz subayları durumu anlayınca

Onlara:

- siz aldırmaıyın , biz o bakkalları cezalandırırız demişler . Subayların bu davranışları , Teyyarileri biraz yumuşatmış ve sükunete kavuşturmuştur . Ancak muslumanlara ve bilhassa Türkçe konuşan Kerkük halkına karşı büyük bir kin besleyen ve ingizlere güvenerek kibir ve gurur atına binen Teyyariler bir süre sonra bir türlü soğumayan hınçlarını çıkarmak için dışarıya çıkmışlar , meşhur sulu çayhanenin önünden geçerken kahve de oturanlara söz dokundurmuşlar ve küfürler savurmuşlardır , böylece ağız kavgası olmuş ve nihayet taşıdıkları sopa ve değeneklerle oturanların üzerine saldırmışlar ve bir kısım halkada sataştıktan sonra kale

Mehmet H. Dakuklu yakasına saldırıda bulunmaya yetenmişler , ancak polisler onları köprüden geçmeye musaade etmeyince küplere binen ve küfürler savuran mağrur askerler tekrar karargaha dönerek silah deposunu kırıp hepsi silaha sarılmışlar , Bakkal (manav) Mulla Mehmet Mamanın hatıra defterinde anlatıldığına göre sayıları (200) iki yüze yakın imiş , iehire yönelirken yolda tesaduf ettikleri Ramazan şerif dolayısıyla oruçlu masum halka karşı kurşun atmaya başlamışlar , orada bulunan iki polis karşı koymak isteyince zavallı polislerin gövdelerini delik deşik etmişlerdir . O sırada yeni yeni kurulmuş bulunan Irak suvari polisi ve bir takım polis , karakol tavanından ve kasap hane çarşısından kale yakasına taraf saldırmakta olan Teyyarilere silah atmaya başlamıştır . Bu durum önünde Teyyariler bir kaç ölü verdikten sonra polislerle baş çıkmayacaklarını anlayınca kaleye çıkmışlar kale hıristiyanlarının evlerini kendilerine sığınak yaparak oradan halka ateş etmeye devam etmişler . Kalede bazı hıristiyanların rehberliğiyle yine onların sevmedikleri kişilerden ömer bek adlı zatın evine girerek kendisi ile iki oğlunu ve Seyit Emin bekin oğlu ile kendisini ve şişçi Hacı Mahmudu Şehit etmişlerdir , ve diğer bazı evlere girerek kimilerini tüfekte kimilerini sümgü ile şehit etmişlerdir . Teyyarinin biri kalede bir eve girmiş tesaduf ev sahibi avluda ayuyormuş ev sahibinin kahraman kız kardeşi tayyariyi görünce arkadan sessizce onu yakalamış ve tüfeğini elinden almıştır . Gürültüden uyanan ev sahibi kalkarak tayyariyi öldürmüştür , cesedini kız kardeşi ile birlikte kaldırıp sokağa atmışlar . Bu olaydan haberdar olan teyyariler tecavuzu daha'da artırmışlardır ve bir takım suçsuz ve silahsız kimsenin hayatına kıymışlardır . Daha sonra teyyariler yine kale hıristiyanlarının

kılavuzluğu ile yedi kızlar kapısından aşağı inerek tuzcular pazarını ateşe vermişler , yangın kazancılar pazarının başına kadar devam etmiş ve bir çok bakkal (Manav) manifaturacı (Bezirgan) dükkanları tamamıyla kül olmuştur bu kanlı çarpışmada şehit olan halkın toplamı resmi bildiride gösterilmemiştir . Ama Kerküklü (Mehmet İsmail Bekir) in anlattığına göre şehit sayısı yüze , yaralı sayısı ise iki yüze yakındır . Kerkük valisi Fettah paşa şehire gelen köylüler ve polis kurvvetleri ile teyyarilere cezalarını vermek ve onlardan öğ almak istemişede ingiliz askeri sorumlusu meseleyi anlamış dolayısıyla Fettah paşayı görevden alarak ingiliz yanlısı belediye başkanı Mecit Yakubiyi vali tayin etmiştir , Mecit Yakubi yerli halka karşı bir takım uyuşturucu ve yatıştırıcı davranışlarda bulunmuştur . Şehirde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir . İngilizler bozulan durumu yatıştırmak hareketlerine baş vurmuşlar ve Mecit Yakubinin çaba ve uğraşlarından çok yararlanmışlardır . Başka bir hareketleride Kerkükte ileri gelenlerden , nufuzlu ve tanınmış kimselerden olan Neftçi Hüseyin beğ , Suleyman devriş beğ ve Hayrullah Hasan Efendiyi tutuklamak olmuştur . Olayın ikinci günü , Kerkük şehrinin çevresinde sakin köylüler teyyarilerden öğ almak amacıyla şehire gelmişler , ancak teyyariler karagahlarına dönüp halkın korkusundan (kırmızı değirmen) denilen mevkide siperler kazarak kendilerini korumaya çalışmışlar , azgın ve asi askerler ile halk arasında yeni bir çarpışma ihtimalini önlemek üzere beş ingiliz zırhlı otomobili orada hazır tutmuş silahlı köylüler oraya giderek ancak yerleri çok muhkem olduğu için bir şey yapmak fırsatını bulmayarak geri dönmek zorunda kalmışlardı .

Mayısın atıncı günü ingilizler teyyarileri arkalarında zırhlı otomobiller olduğu halde çemçamal bucağına götürmek zorunda kaldılar , yolda baş bulak köyü yakınında seyit Mehmet Cebbari adlı zatın atlıları tayyarilerin üzerine ansız bir baskın yaparak bir kaç teyyariyi tepelemişler .

Kerkük şehri hınca hınç köylüler ile dolup taşıyordu , çapulcu zihniyetinde olan cahil köylüler sonradan geldikleri kutsal amacı unutarak çarşı ve pazarları yağma etmeye başlamışlardı . O zamanlar sırtını ingilizlere dayamış olan teyyari taifası Musul şehrinde kanlı bir olay çıkarmışlar , Kerkük olayından önce 1923 yılının (15) Ağustosunda karargahları Musul şehrinde iken bir kaç teyyari askeri Musul şehrinin(Atme)çarşısında kibirli ve çalmlı bir şekilde halk ile muamele etmeye ve parvasızcasına halka tecavüz ederek ve bakkallar ile pek sert davranışları yüzünden pazar halkı ile aralarında çarpışma çıkmış ve olayda iki taraftan (18) ölü ile yaralı düşmüştür , polisin araya girmesi sayesinde çarpışmanın önü alınmış ve büyümesine meydan verilmemiştir . Dolayısıyla ingilizler leyvi ordusu karargahını Musuldan Kerkük'e taşımışlardır ingilizler sözde olaya sebep olan teyyari askerlerini mahkemeye almak için bir mahkeme kurmuşlar , ingiliz Mr. Brigardin başkanlığında kurulan mahkemenin ügeleri ingilizlere yarıdakılığı ile şöhet bulan sonradan devamlı bir şekilde değişik bakanlık sandal yalarını işgal eden salahiyyalı (Kifri) ömer Nazmni , Kerküklü Abid , ingiliz hava kuvvetlerinden bir subay suryani mezhebinin papazı Mar şamundan meydana gelmiştir . . Düşmanlardan sonra (8) teyyari askeri ebedi bir askeri'de (5) yıl hapis cezasına çarptırılmışlardır , bir çok suçlu teyyari askeri hiç bir ceza görmeden salıverilmişlerdir – olaydan iki yıl sonra Irak'ta perde arkasında oturup her şeye nazaret eden ingiliz siyasi sorumlusu başbakan Abdulmuhsin Sadun hükümetinden mahpus olan teyyarilerin af olunmalarını istememiştir . 1926 yılının (29) Haziranın da Irak bakanlar kurulu çıkarmış olduğu bir kararla mahpus olan teyyarileri af etmiştir . Olay sırasında ingiliz yönetimi olayı yatıştırmak amacıyla bir bildiri yayınlamış , uyuşturucu ve göz boyasından başka bir şey olmayan bildiride , şehit , yaralı evi ve dükkanı yağma olanlara (200) iki yüz bir rupiya tahsis etmiştir , Mecit

Yakubinin kardeşi Abdullah Safiyi , şu parayı istihkaklı olanlara dağıtmaya görevlendirmiştir , ünlü tarihçi Abdurrazak El-Hüseynin yazdığına ve o günleri görmüş olanlarında dillerinde dolaştığına göre bu paranın yalnız yarısı kadarı halka verilmiş kalan yarısı ise aç gözlerin ceplerine inmiştir olay sırasında polis olan bay Mehmet İsmail bekirün anlattığına göre şehit olan ailelere (1000) rupiye yaralı kimselere de (500) rupiye verilmiştir . Dükkan ve evleri yağma edilen kimselere de yağma hacmına göre para dağıtılmıştır . Irak bakanlar kurulu ise kral birinci faysalın başkanlığında toplanarak Irak hükümeti hazinesinden olayda zarar görenlere (30000) otuz bin rupiye ayırmıştır . Leyfi askeri teşkilatı : Osmanlıların kuzey Iraktan çekildikten sonra kurulan yarı savaştı paralı bir ingiliz ordusudur Irakın yerli suryanlarından ve Türkiyeden göç edip Irak toprağında yerleşen nasturi tarafalarından ve bir süre sonra , Duhuk , İmadiye , Akra ve Zahubölgelerinin kirmanç denilen musulman kürt halkından meydana gelmiştir . İngiliz yönetimi bu teşkilata Arap ile Türkmen halklarından hiç bir kimseyi almamışlardı . Irak halkının ingiliz yönetimine karşı baş kaldırma , ayaklanma ve isyanları bastırmak amacıyla kurulan bu ordunun (1920) de Irak halkının işgalcı ingilizlere karşı meşhür direnme ve devrimini bastırmakta büyük rolü ve hizmetleri olmuştur , bu devrime Irak yakın tarihinde (yitmiler devrimi) denilmiştir Teyyari mezhebi Türkiyenin hakkari ilinin çölemerk ve Gava bölgelerinde yaşayan Nasturilerin beş aşiretin en büyük aşirettir – Nasturi sözcüğü Nasturilerin adlı maraşlı eski bir papaza nisbetle adlandırılmıştır . Teyyariler yukarı ve aşağı teyyari diye iki kola ayrılırlar , birinci dünya savaşından önce teyyariler ve altu , tal , cilo ve baz gibi diğer Nasturi aşiretlerine ve komşuları kürt aşiretlerine meydan okumuşlar ve tecavüzlerde bulunmuşlardı , yerleri dağlık , taşlık , toprakları dar ve bitkisizdir- pirinç , mısır , tütün ekimi aynı zamandada

davarcılıkla iağlar boyu o sarpyerler de sessiz sadasız yaşamışlardır , ingiliz misyonları aralarına girerek onlara aylık bağlamışlar ve onları gerek osmanlı devleti ile gerek komşuları musulman halklarla düşman etmişlardı , ashında çok sakin , yumuşak başlı ve kendi hallerinde yaşayan teyyariler misyonların kötü telkinlerinden sonra yavaş yavaş sertleşmeye devlete vergi vermemeye , jandarmaları kuğmaya ve bazen öldürmeye bile teşebbus etmişlerdir , ve nihayet isyan bayrağını taşıyarak devlete karşı koymuşlar , osmanlı devleti sonradan van valisi olan Hayder Vaner beği tediplerine memur etmiş , Hayder beğ bin kişilik bir milis kuvveti ve bir kaç topla onları İran boş bulan teyyariler tekrar dönerek yine ortalığı bozmaya devam etmiş . Böylece ikinci hareket başlamış ve nihayet üçüncü harekette hemen hemen Türkiye toprağında teyyarilerden ve diğer Nasturi aşiretlerinden kimse kalmamıştır , onların çoğu Irana , bir kısmında Iraka kaçarak yerleşmişlerdi .

Tazar bay Mahmut el-Durrenin yazdığına göre Iraka sığınan teyyari ve diğer Nasturi aşiretlerinin sayıları o zaman şöyle imiş .

Yukarı teyyari = 2000 kişi

Aşağı teyyari = 5450 kişi

Tahuma = 1250 kişi

Cilo= 1750 kişi

*Baz = 1750 kişi

Kaynaklar :

1. Tarih vazaretul Irakiya ( )
Abdurrazak El- Hasani ( )
2. Eski vali Hhayder Vaner (tarih mecmuası) sayı (15-16) Nisan 1954*İstanbul
3. Manav (bakkal) Mehmet Mawanın Hatıra defteri
4. Kürt sorunu (Mahut El-Durra – Bağdat)
5. Kerküklü Mehmet İsmail Bekir doğum tarihi 1903

Orhun yazılarından

Küt Tigin Abidesi'nden

(Güney cephesi)

Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan , bu zamanda oturdum . Sözümü tamamıyla işit . Bilhassa küçük kardeş yeğenim , oğlum , bütün soyum , milletim , güneydeki deki şadpıt beyleri , kuzeydeki tarkat , buyruk beyleri , otuz Tatar ... Dokuz oğuz beyleri , milleti ! bu sözümü iyice işit , adamakıllı dinle .

Doğuda gün doğusuna , güneyde gün ortasına , batıda gün batısına , kuzeyde gece ortasına kadar , onun içindeki millet heo bana taxidir . Bunca millrti hep düzene soktum . O şimdi kötü değildir . :Türk kağanı ötüken ormanında otursa ilde sıkıntı yoktur .

Doğuda şantung ovasına kadar ordu sevk ettim , denize ulaşmama az kaldı . Güneyde dokuz ersine kadar ordu sevk ettim . Tibet'e ulaşmama az kaldı . Batıda inci nehrini geçerek demir kapıya kadar ordu sevk ettim .Kuzeyde bir bayırku yerine kadar ordu sevk ettim . Bunca yere kadar yürüttüm . Ötüken ormanından daha iyisi hiç yokmuş . İl tutacak yer ötüken ormanı imiş .

Bu yerde oturup çin milleti ile anlaştım . Altını , gümüşü , ipeği , ipekliyi sıkıntısızca veriyor .

Çin milletinin sözü tatlı , ipek kumaşı yumuşak imiş . Tatlı sözle , yumuşak ipek kumaşla aldatıp uzak milleti öylece yaklaştırmış . yaklaştıırıp , konduktan sonra , kötü şeyleri o zaman düşünürmüş . İyi bilgili insanı , iyi cesur insanı yürütmezmiş . Bu insan yanılrsa , kabilesi , milleti , akarabasına kadar barındırmazmış , tatlı sözüne , yumuşak ipek kumaşına aldanıp çok çok , Türk milleti , öldün , Türk milleti , öleceksin ! Güneyde çoğay ormanına , töğültün ovasına konayım dersen , Türk milleti , öleceksin!

Orda kötü kişi

Şöyle öğretiyormuş : uzak ise kötü mal verir , yakın ise iyi mal verir diyip öyle öğretiyomuş , bilgi bilmez kişi o sözü alıp , yakına gidip , çok insan , öldün ! o yere doğru gidersen , Türk milleti , öleceksin ! ötüken yerinde oturup kervan , kafile gönderirsen hiç bir sıkıntın

yoktur . Ötüken ormanında oturursan ebediyen il tutarak oturacaksın .

Türk milleti , tokluğun kıymetünü bilmezsin . Açlık , tokluk düşünmezsin . Bir doysan açlığı düşünmezsin . Öyle olduğun için , beslemiş olan kağanının sözünü almadan her yere gittin . Hep orda mahvoldun , yok edildin . Orda , geri kalanıyla her yere hep zayıflayarak , ölecek yürüdün . Tanrı buyutduğu için , kendim devletli olduğum için , kağan oturdu . Kağan oturdu aç , fakir milleti hep toplattım . Yoksa bu sözümde yalan var mı ?

Bilge Kağan

Abidesi'nden

(Doğu cephesi)

Üstte mavi gök , altta yağız yer kılındıkta , ikisi arasında insanoğlu üzerine ecdadım bumın kağan , istemi kağan oturmuş . Oturarak Türk milletinin ilini töresini tutu vermiş , düzenleyi vermiş . Dört taraf hep düşman imiş . Ordu zevk ederek dört taraftaki millti hep almış , hep tabi kılmış . Başlıya baş eğdirmiş , dizliye diz çöktürmüş .

Türk , oğuz beyleri , milleti işit , üstte gök basmasa , altta yer delinmese Türk milleti , ilini , töreni kim bozabilecekti ? Türk milleti , vaz geç pişman ol ! disip sizliğinden dolayı , beslemiş olan kağanına , hür ve müstakil iyi iline karşı kendin hata ettin . Kötü hale soktum .

Silahlı nereden gelip dağıtarak gönderdi ? Mızraklı nereden sürüp gönderdi ? Mukaddes ötüken ormanının milleti , gittin ! doğuya giden , gittin ! batıya giden , gittin ! gittiğin yerde hayrın şu olamlı : kanın nehir gibi koştı . Kemiğin dağ gibi yattı . Beylik erkek evladını kul kıldın . Hanımlık kız evladını cariye kıldın . O bilmemenden dolayı , kötülüğün yüzünden amcam kağan uçup gitti

(TDK. Güzel Yazılar , Oguz'dan Bugüne

Bilmeceler (Tapmacalar)

Derleyen : Çoban Uluhan

Kerkük ve dolayında geceleri konu komşu toplandığında veya çocuklar kendi aralarında birbirlerine bilmece sorarlar . Bir bilmeceyi sormadan önce bilmeceyi soracak kişi (Tap nedî?) (Anlamı nedir) sorusunu ortaya atar ve hemen arkasından bilmeceyi söyler . Karşıdakiler de karşılığını biliyorlarsa söyler . Böylece bilmece (tapmaca) sohbeti sürer , gider .

- Tap nedî? Şekerden şirin
Baldan dath
Ne elde tutulu
Ne bazarda satılı (yuhu-uyku) .
- Tap nedî? Tohumu kara
Şohumu beyaz
Elden sepili
Gözden biçili (yazı) .
- Tap nedî? Aşı bişirdi
Aşı naşı bişirdi
Lelem bir aceb gördü
Ayah başı bişirdi (Buğday) .
- Tap nedî? Simnen bir kala gördüm
Hasar olunmuş anda ad
Çıhsa zerrin topuyla
Feth eder anı afitab (su) .
- Tap nedî? Beş babası var
Bir nenesi var
Ki başı var
Yetmiş ki dil bili (kalem) .
- Tap nedî? Badamça badamıydan
Dört kurna adamıydan
Ne dili var ne ağzı
Seleşir adamıydan (kitap okumak) .
- Tap nedî? Devedabanı
Gezer obanı
Altı kıçı
Ki dabanı (Terazi) .
- Tap nedî? Hend oldu mend oldu
Şeker ezdim kand oldu
Segzen at segzen buhav
Bir kiligi bend oldu (kebin kağıdı) .

- Tap nedî? Kur'anda mimsiz
Ağaçta gülsüz
Hayvanda dilsiz (inne a'teyna suresi ,
incir ağacı , balğ) .
- Tap nedî ? kişi kişi
Bir hokka et aldım
Ne erkekti ne dişi (dombalan) .
- Tap nedî? Boynuzu var koç deği
Kanatı var kuş deği (çevirke) .
- Tap nedî? Beyaz ilan ağzın açar
Kara ilan vurur geçer (Mekik)
- Tap nedî? Yumrugumca yuvası
Yüzellidi balası (Nar) .
- Tap nedî? Gündüz ağa , gece hizmetker (yorgan) .
- Tap nedî? Taptığım tapı
Yihılmaz hakığın yaptığı yapı
Kırh sekkiz bahçede on ki kapı
Eşiğin bekleyen ki kul nedî (il-yl) .
- Tap nedî? Bir işli
Ohum yay kirişli
Altı gözlü on aylı
Bir dişli (cütker) .
- Tap nedî? Elim vurdum yapıya
Çıhtım demir kapiya (yer tahım) .
- Tap nedî? Bu suda
Lelem görmüş bu suda
Dördü göge çekildi
Üçü kaldı bu suda (Sığır) .
- Tap nedî? İlim ilim ignesi
İlim hatın düğmesi
Her kim munu tapmaz
Odı yeddi ilin hestesi (biber) .
- Tap nedî? Kasilden gög
Köpekten zalim
Lökedden imşaq
Şekerden şirin (Keber) .
- Tap nedî? Bir atım var minilmez
Bir kılncım var ele alınmaz
Bir sarığım var başa bağlanmaz (Horız ,
balğ , ilan)
- Tap nedî? Ektim söğüt
Bitti nohut
Özü tut
Yarpağı armıt (kozağ) .
- Tap nedî? Dağda dileyman
Suda leyman
Yatar gevşer
Duzsuz bişer (İlan , balıh , keçi , süt) .
- Tap nedî? Barı var , kölgesi yoh (Dombalan) .

□ Beşir köyünden 50 yaşındaki Abbas Uluhan ile 55 yaşındaki Ekrem Ali Maragaoglundan alınmıştır .

□

Erbil’li Haşim Nahid’in Hikayesi

Ali Birinci

Haşim Nahid Er-bil son devir matbuat ve fikir aleminin en dikkate değer şahsiyetlerinden ve meşhur kıymetlerinden biridir . Kelimenin tam manasıyla bir kalem erbabı ve fikir kahramanıdır . kanaatlerinin ve düşüncelerinin bir ömür boyunca tavizsiz müdaafasını yapmıştır¹ .

1. doğumu , tahsil ve memuriyet hayatı ve ölümü :

Tamadıyla Mehmet Haşim Nahid² , Erbil’de (Musul) 1880 Hicri , 1297-Miladi , 1296 senesinde doğdu . Babası mülki hizmetlerde bulunan Mustafa Ebubekir Efendi annesi Hatice Hanım’dır³ .

Erbil’de mekteb-I iptidaiye’de ve dört sene de Rüştîye’de okuduktan sonra Amara’ya giderek rüştiye ve idadiden mezun oldu . idadiden mezuniyeti hakkında bir kayıt bulunmamaktadır . H. Nahid,memuriyetle geldiği istanbul’da hukuk mektebi’ni bitirmiştir (1911) . Arapça ve Farsça biliyordu ve daha sonra okuyup yazacak derecede Fransızca da öğrenmiş ve bu lisanda kitap da yazmıştır . Hukuk mektebi’nden mezuniyet derecesi aliyyülaladır .

H. Nahid , usül olduğu üzere çocuk denecek bir çağda on yedi yaşında Musul emlaki Hümayun komisyonu’na tabi şahamek şubesi’de muvakkat aşar ve ihale katibi olarak (30 Haziran-1 Ekim 1897) çalışmaya başladı ve İstanbul’a gelinceye kadar memuriyetinin ilk safhası bu bölgede geçti . İlk memuriyetini takiben Amara Arazi-i senye komisyonu’nda Hacle Mukataa-ı seniyesi muhafaza memurluğu (29.8.1898-12.3.1899) tahrirat mübeyyizliği (13.3.1899-26.11.1900) , mesalih-I cariyeye kitabeti refikliği (27.11.1900-24.2.1903) ve Bazyan Emlak-ı Hümayun idaresi tapu katipliği (4.9.1905-7.1.1907) gibi vazifelerde bulundu .

Haşim Nahid’in istanbul’daki vazifesi dersaadet Emlak-I Hümayun komisyonu zabıt katibiği (8.1.1907-27.4.1909) oldu . Bu komisyonun maliye nezareti’ne devrinden sonra nezarettteki ilk vazifesi ise emlak-ı müdevvere kalemi katipliği (28 Nisan-14 Eylül 1909) .

Maliye Nezareti’nin gayretli mensuplarından biri olduğu anlaşılan H. Nahid’in daha sonra emlak şubesi ikinci sınıf katipliği (14.9.1909-12.3.1910) emlak müdiriyeti varidat getiren emlak kalemi ikinci sınıf katipliği (14.3.1910-17.10.1911) birinci sınıf katipliği (17.10.1911-27.10.1914) mümeyyiz-I saniliği (28.10.1914-24.5.1918) gibi vazifelerde bulunduğu görülmektedir . onun maliye Nezareti’ndeki ve İstanbul’daki son vazifesi ise İstanbul vilayeti emlak-i emiriye müdürlüğü (25.5.1918-10.1.1922) olmuştur . Bu vazifesinden aylan H.Nahid ikdam muhabiri sıfatıyla paris’e gitti ve gönderdiği yazıları haziran ayından (1922) itibaren ikdam’da neşredilmeye başlandı . Bu meyanda paris’e gitmeden altı ay kadar ikdam’da çalıştığı anlaşılıyor .

H.Nahid , Paris’den ne zaman döndüğü hakkında kati bir bilgi vermemektedir . Ancak en geç Mart 1923’de dönmüş olmalıdır . zira dönüşündeki ilk memuriyet 1 Nisan 1923 tarihinde maliye vekaleti tedkik ve tasfiye-i hesabat müdiriyeti’nde birinci kısım mümeyyizliği olarak başlamaktadır . Daha sonra ikinci kısım mümeyyizliği ile vazifesine devam (29.4.1923-28.4.1925) etmiş ise de bir müddet sonra aylmıştır .

H. Nahid’in memuriyet hayatının son ve ayın zamanda netameli devresi hariciye vekaleti’nde başladı . hukuk müşaviri muavinliği (27.10.1925-8.9.1926) ve umumüü şdare müdür-I umumiliği umurüü hukukiye-I muhtelite müdürlüğü’nden (

9.9.1926-26.3.1928) sonra vekaletin yurdisi temsilciliklerinde çalıştı . önce cenava (İtalya) mistakil şebender vekaletinde (17.4.1928-31.8.1929) ve muavin konsolosluğunda (1 Eylül – 26 Ekim 1929) bulundu .

H.Nahid'in hayatında kötügünlerin başlangıcının konsolosla (kañılar) aralarındaki anlaşmazlıktan dolayı 27 Ekim 1929'da veklet emrine alınması teşkil etti . Belki de bu fırsattan faydalanarak iktisadi buhran hakkında fransızca yazıp paris'te bastırđı Türk buhranı'nın marazi almetleri ve ilacı (les symptomes de la crise turque et son remede 1931 88 s.) isimli kitabı vesile edilecek 1931 mayıs'ında açığa çıkarıldı . Şüra-yı devlete dava açmasına rağmen bir daha hariciye'ye dönemedi . Bu arada 1934'e kadar açık maaşı aldığı anlaşılmaktadır .

Bu kitabından dolayı herhangi bir ceza almamasına yani suçsuz bulunmasına rağmen hak mücadelesinde müsnet birnetice alamayan H.Nahid'in 1931/1939 devesi gerçekten de yazılmamış bir macera romanı gibidir . kitabından dolayı vekaletin inzibat komisyonu'na tevdi olunan soruşturma hakkında 1939'da bile henüz bir karar verilmemişti . bu arada kendisini koruyan sadece şükrü saraçoğlu olmuştu .

Mücadele azminden ve ilminden başka kimsesi olmayan H. Nahid bu devrede bir taraftan hakkını alabilmek için davasıyla uğraşırken diğer taraftan da öğrenme ve yazma işine devam ediyordu ç Bu devrede bir ara Paris'te Amerikan dışışleri mensuplarına Türkçe 1939 Bağdat'da lisede 2. Fransızca dersleri vermişti . Bu arada fırsat buldukça memleketi Kerkük'üde zaman zaman (Aralık 1937 , Ocak 1938) ziyaret etmişti . Bu safhada Ankara – Paris-Bağdatkahire şehirleri arasında geçen bu safhada H. Nahid'in kaleminin zoraki bir mola verdiği kitap ve makale yazma fırsatı bulmadığı anlaşılmaktadır . Bu arada hatay meselesi sırasında iki defa beyrut'tan Avrupa'ya geçtiğini ifade etmektedir .

1939'da Bağdat'taki lisede Fransızca muallimliği için marif vekaletine dilekçe verdiği zaman (13 Nisan) vekil Hasan Ali yücel tarafından Hariciye'den ayrılma sebebini soran yazısına (27.6.1939) zamanında bir cevap verilmemişti Bu sırada kadrosuz olarak Bağdat'taki lisede Fransızca muallimliği yapan H Nahid Ankara'da Selök Oteli'nde kalıyordu . Onun bir isteği de Türkiye'de herhangi bir yerde muallimlikti .

Hiç sebepsiz Hasan Ali yücel'in tasvibiyle tekrar Ankara'da memuriyet hayatının son safhasında H. Nahid marif vekaleti'nde Fransızca mütercimi olarak (3 Temmuz 1939-13 Temmuz 1946) yedi sene çalıştıktan sonra 1 Ağustos 1946 tarihinde 88.44 lira ile tekaüde ayrıldı . Bu memuriyetle Türkiye'ye döndükten sonra yeniden neşriyatına hız verdiği dikkati çekiyordu . H.Nahid soyadı kanunundan sonra (21.6.1934) Erbil soyadını aldı ve bunu son kitaplarında Er-bil imlasıyla yazdı . Emeklilik deresinde bir müddet avukatlık yaptığı bilinmektedir . Son senelerinde Konya sokağında Hisar oteli'nde kalıyordu . Zaten nev'I şahsınan münhasır bir insan olarak yetim-I devran olan ve son zamanlarında da üstelik büsbütün yetimi-I akran kalan ve mizmin bir brkar olarak yaşayan Haşim Nahid Erbil 30 Mart 1962'de Ankara hastahanesi'nde kafa travmasından irtihal ettiğinde seksen iki yaşındaydı ve kimsesizdi ve aynı gün kimsesizler meyânında cebeci kabristanı'na (p.45-A.548) defnedildi .

Matbuat ve neşriyat hayatı :
Haşim Nahid memuriyetle geldiği İstanbul'da bir tarftan da hukuk mektebi'ni ikmal ederken diğer taraftan da çok bereketli bir yazı hayatında sahip olmuştur . 11 . meşrutiyet'in ilanı üzerine eli kalem tutan hemen herkesin girdiği matbuat hayatını birçokları kısa bii müddet içinde terketmesine rağmen kendisi benimsemiş son senelerine kadar 1931-1939 devresi hariç makale ve kitap kaleme alarak Türkçe ve Fransızca neşriyatta bulunmuştur .

Hemen hiçbir mübalağa payı olmaksızın H. Nahid'in 11 . meşrutiyet sonrasının en velud ve en dikkate değer en farklı fikirlere sahip ve her iklimde kanaatlerinin kararlı midafii bir minevveri olduğu ifade edilebilir . Bütün ömrü boyunca ilme ve tefkküre talip olmuş rüşvet-I kelam cinsinden fikir beyanında bulunmamıştır . Bu tarafıyla da hep çok çabuk dikkati çekmiş veya tepkiye sebep olmuştur . Hariciye'den uzaklaştırılmasının da gerçek sebebi bu tarafı olmalıdır . Türkiye'nin meseleleri bahis mevzuu olduğunda pek az münevver düşüncenin hür b. ufuklarında ve uzak hudutlarında H. Nahid kadar cesaretle dolaşabilmiştir . Hafiyeye takibatına uğradığını ifade etmesi bu bakımdan pek şaşırtıcı değildir .

Haşim Nahid şiir oyun içtimaiyat iktisad felsefe teknik kalkınma lisen ve Avrupa c. hakkında yazılar ve kitaplar yazdı . Bu arada Kerkük Türkleri davasına da bir ömür boyu kalemiyle hizmet ettiği unutulmamalıdır . Yazılarının tam bir dörükümünü yapmak müstakil bir d. çalışmaya muhtaçtır . Yazılarını neşrettiği gazete ve mecmualardan tespit edilebilenlerin isimleri şöyle sıralanabilir : Fuzüli (1958) hak 1910 hakimiyet-I mill Ye 1925-1926 hanımlar alemi 1914 ikdam 1921-1923 iktisadi yürüyüş 1943-1946 mahasin 1909 millet Ankara 1943-1944 la e. pensee turque 1917 servet-I funun 1909-1915 tebbu 1909-1911 Türk hava mecmuası 1926-1928 Türk sanatı Türk yurdu 1915-16 , 1942-43 vakit 1945-46 yarım 1921-22 yeni Adam 1941 yeni gazete 1901911 yeni gün f. 1918 yeni sabah 1941 . Bu listeden anlaşıldığı kadarıyla son yazısını 1958'de fuzuli yazmıştır .

Haşim Nahid'in kitap olarak Yürkçe ve Fransızca telif ve tercüme kücümsemeyecek miktarda eseri vardır . Neşir sırasına göre bu kitapları şöyle sıralanabilir :

a. Türkiye için Necat ve itila yolları İstanbul 1331 ,8+375+2 s şems matbassı

Henüz hukuk mektebi üçüncü sınıf talebesi iken yazmaya başladığı bu kitabında çok köklü ve farklı görüşler ileri sürmesi buna bir reddiye yazılmasına sebep olmuş ve neşrinden seneler sonra Mustafa Sabir efendi dini mücedidler kitabıyla buradaki görüşlerine cevap vermiştir . gerçekten de H. Nahid'in fikirleri günümüz bakımından da hala canlılığını muhafaza etmektedir . Diğer taraftan m. Sabri'nin reddiyesi sadece tenkidle değil aynı zamanda hayranlıkla doludur .

Deliren Esir oyun İstanbul 133622s.

Bu oyunu garp cephesi kumandanı ismet paşa'nın emriyle zabıtlere ve kıtalara dağıtılmıştır 1923'de kadıköy tiyatrosu'nda kızlay menfaatine oynamıştır .

üç muamma: garp meselesi şark meselesi Türk meselesi .

İstanbul 1921 59ş. Kader matbassı.

Bu kitabı hakkında Ahmet Haşim'in bir yazısı bulunmaktadır .

les symptomes de la crise turque et son remede

s. Paris 1931 88 s. Librairie ohilosophique j. virin .

Türk buhranının marazi alametleri ve ilacı olarak ismini Türkçe'ye çevirdiği bu eseri ve sile edilerek hariciye'den uzaklaştırılmıştır .

Karagün yazıları

Ankara 1940 64s. titaş basımevi bu kitabı 1914'den itibaren yazdığı yazı ve şiirlerinden bazılarını ihtiva etmektedir içinde s.11-21deliren esir'in metni de bulunmaktadır.

Avrupa buhranının ruhu sebepleri

Ankara 1941 335s. necep ulusoğlu basımevi. Bu kitabında sadece Avrupa değil Türkiye hakkında da çok dikkate değer bölümler bulunmaktadır : müslümanlık ve ilmi terakki 219*221 Türklerin ilmi terakkilerine mani olan kimdir 221-223 Türklerde mistisizm 223-226 gibi

Türkiye'de modern teknik nasıl meydana gelebilir.

Ankara ö 1942 288s. alaeddin kiral basımevi

Modern tekniğin teşekkülüne zemin hazırlayacak bir eğitim sistemi hakkında dikkate değer bilgiler ve görüşler ihtiva3. etmektedir .

h. dil tekniği
Ankara 1942 392s.

Lisansımıza yapılan müdahalelere ve Yürk dil kurumu'nun çalışmalarına karşı görüşlerini ihtiva etmektedir.

komünist beyannamesine karşı milliyetçi beyannamesi

İstanbul 1950 312 s. sinan matbassı .

Bu kitabını avkat Haşim Nahid Erübil şeklinde imzalamıştır dış kapağı komünizmle mücadele rehberi başlığını taşımaktadır.komünizm ve Türkiye'deki komünist faaliyetleri hakkında kıymetli bilgileri ihtiva etmektedir .

j.bu pahalılık nasıl azaltıla bilir .

İstanbul 1953 208 s. Ahmet Halit kitabevi

Kitabın dış kapak ismi hayat pahalılığı azaltılabilir şeklindedir.

k. 7000 senelik sümer medeniyetinde Kıbrıs

İstanbul 1954 55 s. m. sıralar matbaası.

Kıbrıs davasının bütün Türk milletini meşgul ettiği bir sırada basılan bu kitap Haşim Nahid'in son eseridir . Bundan sonra bir kitabı neşretmemiştir. Bu kitabı basıldığında yetmiş dört yaşındaydı.

H. Nahid'in imzasını taşıyan bu kitaplarından başka de tercümesi vardır . Bunlardan birincisi ünlü Fransız tarihçisi ernest lavisse'den 1842-1922 tercüme ettiği haile için kahraman İstanbul 1130-1332 78 s. matbaa-I osmaniye diğeri ise Alman iktisatçısı Fedrich list'in 1789-1846 kitabı milli iktisadiyat sistemi Ankara 1927 32 s. vilayet matbaası isimli kitaptır . Tamamını tercüme ettiği bu kitabın ticaret vekaleti tarafından ancak küçük bir kısmı basılmıştır.

H. Nahid 1939'daki maarif şurası'na alfabe 1. kitapları hakkında bir rapor yazdığını ifade ediyorsa da şura kitabında bu na dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır . Diğer taraftan yine kendisi iktisadi sosyoloji ve

durkheim sosyolojisinin yanlışlıkları isimli basılmamış iki kitabın ismini vermektedir .

Türk ocağı'ndaki hizmetleri :

H. Nahid'in ilk dikate çarpan tarafı ateşli heyecanlı mefküreci ve çok öalışkan bir milliyetçi oluşudur . Türk ocağı kuruluşunda bir vazife almış olsa bile ocağ'taki toplantılara deam eden fikir sohbetlerine katılan kalemiyle Irak Tüürkleri'nin ve umumi manada Yürkler'in varolma mücadelesine bir ömür boyu hizmet eden kıymrtli şahsiyetlerden biri olduğu muhakkaktır . Türk yurd'nda çok fazla yazısı basılmamış olmakla beraber 20 . Asırdaki mücadelesine çeşitli mecmua ve gazetelerde neşrettiği yazıları ve müstakil eserleriyle büyük katkılarda bulunmuştur . bu itibarla çok farklı ve birbirinden çok uzak mevzularda yazılar yazmıştır .

Tüürk ocağı'nın kapatılmasına karşı en şiddetli tenkidler aynı sene içinde Paris'te 1931 basılan kitabında bilebildiğimiz kadarıyla sadece H. Nahid tarafından ifade edilmiş kanaatimizce bu satırlarının bedeli hariciye'den ihraç edilerek kendisinden tahsil edilmiştir . Kendi tercümesiyle kitabının s. 51 şu satırları 26bu hükmümüzün delilidir : Hükümet ikinci bir partinin başka bir tabir ile ikinci bir düşünüş tarzının varlığını kabul etmediği için bütün ocakları temsil ettiği partiye ilhak etti hükümet bu hareketiyle yalnız gençliğin hürriyetini tehdit etmekle kalmamış aynı zamanda Tüürk akıl ve zekasının tekamülünü dahi durdurmuştur . Haşim Nadid Erbil'de 1880 senesinde doğdu 30 Mart 1962'de Ankara'da ukbaya göçtüğünde ismini yaşatacak eserler ve düşünceler bıraktı . Tüürk aleminin yirminci asırdaki kalemlî karamanlarından biridir . Durağı cennet olsun ..

Haşim Nahid Erbil yazıları kitapları ve şahsiyetiyle Kerküklü yazarların ve hemşehrilerinin alakasını çekmiştir . Hakkındaki yazılardan görebildiklerimiz : 1. Rabia kocaman Haşim Nahid Erbil Kerkük sayı 2. Kasım 1977 s. 19-20 2.

- İzzettin Kerkük Haşim Nahit Erbil ve Irak Tüürkleri Tüürk kültürü sayı 385 mayıs-1995 s. 263-271 i. Kerkük Haşim Nahit Erbil bibliyografyası tüürk kültürü sayı 401 Eylül-1996 i. Kerkük Haşim Nahit Erbil'in Irak Tüürkleri kardaşlık sayı 5 ocak-Maret 2000 42*44 Ziyaat Akkoyunlu suphi saatçi Irak muasır Tüürk şairleri Antolojisi Ankara 1991 s. 114-115
2. Tam adıyla Mehmet Haşim Nahit Erbil'in boa . Sicill-I Ahval defteri'ndeki cc. 144, s.389 kaydını neşreden i. Kerkük hakkında 1996 s. 546 ilk kıymetli bilgileri vermiştir .
  3. Bu yazımızda H. Nahid'in D1 şişleri Bakanlığı'ndaki sicil dosyasına no.264 sicil subesinnden bahri tuncer ve orhan kubat beylerin yardımıyla ulaşabildim . Marrif vekaletindeki memuriyeti ve tekaüdü hakkındaki bilgileri emekli sandığı'ndaki dosyasından (M.T 72077) aldım .
  4. 1921 senesinde de Aydınlik mecmuasına karşı ikdam'da yazılar yazdığımı ve komünizme karşı mücadele ettiğü yazmaktadır : komünist beyannamesine karşı milliyetçi beyanname İstanbul 1950 s. 17-18.
  5. Dışişleri bakanlığı 1957 yılığı Ankara 1968 s. 996
  6. Paris'te ziyaret ettiği (16 Mayıs 1932) Rıza Nur H. Nahid'in iki senedir Paris'te olduğunu ve çok yokluk çektiğini yazıyor . R. Nur'un ayrıca aleyhinde yazdđı şeyleri doğru kabul etmeye Haşim Nahid'in yazı hayatı engeldir : Hayat ve Hatıratım , İstanbul , 1968 c. 4s. 1764-65.
  7. Dosya Nu.M.T.72077
  8. i. Kerkük,1995 s.270
  9. i. Kerkük , 1996 s.550
  10. Dosya Nu. M. T. 72077
  11. Dosys Nu. M. T. 72077
  12. Bu bilgileri cebeci kabristan memurlarından cumhur Tüürkdoğan'ın yardımıyla öğrendim . & Temmuz 2000'de sıcak bir günde dostum doç. Dr. Çağatay Özdemir'le kabristana gitmiştik . Bana yoldaş olduğu için minnettarım . 1952'Qde irtihalini dostum Necati Aktaş söylemişti .
  13. H. N. Erbil ,1950 s. 175
  14. Kitapların tam bir listesi, yazılarından da büyük bir kısmının künyesi büyük bir emekle İzzettin Kerkük tarafından (1996,s.549-60) hazırlanmıştır .
  15. Bu gazetede yazı yazdığımı kendisi bildiriyor : kargün yazilari, Ankara , 1940 s. 49-55 .
  - 16.H.N.Erbil , age .s.49-55
  - 17.H.N.Erbil, Avrupa Buhranının Ruhi sebepleri, Ankara,1941 s.19-20
  - 18.Teni Adam'daki yazılarını Tuna Baltacıoğlu haber veriyor : yeni Adam Günleri , İstanbul,1998 s.,17,187.
  - 19.Kadın dergilerinden hanımlar alemi ve Mahasin'deki yazılar için: İstanbul kütüphanelerindeki eski harfli Tüürkçe kadın dergileri bilbliyografyası , İstanbul , 1993 ,s. 47,325.
  - 20.kitaplarının muhteva bakımından tedkiki için bir başka müstakil çalışmaya ihtiyaç vardır.
  - 21.Kitap Ankara'da Milli kütüphane'de bulunmaktadır:1956 A 1805.
  - 22.H.N.Erbil'in Ankara Barosu'nda kaydı yoktur . İstanbul barosu'na yazdığımız dilekçeye misbetmenfi bir cevap vermek nezaketinde bulunulmamıştır . Baro kütüphanesinde ise yıllıklara ulaşılammıştır.
  - 23.H.N.Erbil, karalı ve cesur bir komünizm aleyhtarıdır.
  24. Basılmamış iki kitabının ismi Türkiye'de modern teknik nasıl meydana gelebilir (Ankara , 1942) isimli kitabının arka kapağında kayıtlıdır.
  - 25.Tüürk yurdu'ndaki yazıları için:Hüseyin Tuncer, Tüürk yurdu bibliyografyası,izmir 1993 i. Kerkük (1996)s.553.
  - 26.H.N.Erbil(1950)s.152
  - 27.Haşim Nahid'in ölümüne dair gazetelerde cumhuriyet, Hürriyet,Akşam, Milliyet,Ulus) yaptığımız araştırmalar neticesinde bir habere rastlayamadık.
- Türk yurdu sayı:156, Ağustos 2000,s.5-9

Şanlı cephem türküsü

Ekrem Sabir Kerküklü

Yurdumda gün gibi doğdu , şen (cephe) nin güneşi
Kalacaktır , sönmeyecek , (Gürgür) dekin ateşi
Çun bulunmaz hep (dünyada) güzellikte (yurt) eşi
Şanlı cephem , milli cephem , halkımızçın hayır (Bar) sın

Doğuşunla hep bizleri , kurtarıp (Hur) eyledin
Kardeşliğin sevgisiyle , milleti (Bir) eyledin
Sana karşı sevgimize , hayranla (seyr) eyledim
Şanlı cephem , milli cephem , bizim için (Rehber) sin

Bir (el) oldu (cephe) mizde , çalışmada (Türkmen'ler)
Bu (sevginin) coşğusuna , (Hayran) kaldı (düşmenlar)
(Nanca itler ulursalar , durmaz yürür (kervanlar)
şanlı cephem , milli cephem , kör gözlere sen (nür'sin)

Şanlı cephem , yüce cephem , şehitlerin (şan) bize
Var gücüyle bağışladı , yeni yaşan (kan) bize
Doğan günden (altı yıldız) bir oldu (can) bize
Şanlı cephem , yüce cephem , Gönlümüzde (tek yar) sın

Eller (savaş) bizler iyle , hep bir zaman yaptılar
Türlü (engel) yolumuza , duramadan serptiler
Tez bir (anda) yeniliriz , böyle bir (zan) ettiler !
Şanlı cephem , milli cephem , yadlar yakan bir (Nar)'sın

Artık yürü şanlı cephem , (şan , şerf)le yücelere
Hayınlardan senin (halk'ın) , var gücüyle (öc)ala
Bir alıcı (kartal)gibi , düşmanını (parçala)!
Şanlı cephem , milli cephem , depdimize (sen çar)'sın

cephe'siz yaşayan bir (halk) , hiçe gider (yok) olur
(Bağban'sız)-bağ-(yad) elinde , (korkup) hemde (solur)
(sürü'den) yan çıkan (kuzu) , avlanır (çok tez) ölür !
şanlı cephem , milli cephem , odumuza (buz - kar)'sın

Cephe ... millet okuludur , öğrenisi (Alim'dir)
Dar gününde , şanlı cephem , kırılmayan (dalım'dır)
Polat gibi (sert) bilekte , (yad) vurucu (elim'dir)!
Şanlı cephem , milli cephem , gecemize (fener'sin)

(Oğlanlar , kızlar) geri kalmasın (cephe)ye girsin
yüce milletim , birlik şanıyla (murada) ersin
özgür (yaşamçın) , tutsakığın (çember'in) kırsın
şanlı cephem , milli cephem , bizden bir kese (timarsın)

Yürü artık duramadan , (millet) için (çalış'sen)
Gelecek (kuşak)'ların , (ümutine) kalış'sen
Yaydır yurda (Türkmen) adın , ol sevginle (barış'sen)
Şanlı cephem , milli cephem , her bir kese (timar'sın)

Kerküklü der , asıl Türkmen , bir aslana örnektir
Cephe için göksü her an , bir kalkana örnektir
Millet için canın veren , bir kurbanda örnektir !
Cephe için hadim olan , bir vefa'dar şair'dir!

Umut Kasidesi

Nusret Merdan

Hiç susmaz bu ağaç
Yeşerir Kerkük toprağında
İnce ince bir gün
Çiçeklenir güzel güzel
Her yaprağı bir dil olur dillenir
Anlatır bir gün gördüklerini
Konuşur bir gün elbet
Susar mı hiç bu pencere ?
Susar mı bu duvar?
Gün olur devran döner
Kerkük'ün her karışı bir dil olur dillenir
Anlatır bir gün gürdüklerini
Konuşur bir gün elbet
Konuşur korya'da öten kuş
Kale'de vurulan güvercinin yavrusu
Yıkılmış evler dimdik diklenir
Kurumuş hasasuyu sel olup coşar
Şu kerpiç evler
Şu susturulan saz
Tanıklık eder bir gün
Anlatır gördüklerini
Konuşur bir gün elbet
Babam susarsa
Ben konuşurum
Ben susarsam oğlum konuşur
Biz susarsak
Halkımız konuşur
Anlatır çektiklerini
Bir daha susmamak üzere
Konuşur bir gün elbet
Her günün bir yarını var
Çarşamba'nın perşembesi gibi
Ağustos'un Eylül'ü gibi
Su susarsa
Rüzgar konuşur
Zindan susarsa
Sehpa konuşur
Burada bitmez bu kanlı oyun
Anlatır bir gün kuşun
Anlatır kimyasal ölüm
Anlatır vurulan ceylan
Gidip gelmeyenler
Konuşur bir gün elbet! .

Kerkük benim horyatım

Remziye Meyas

Kerkük benim horyatım
Evim yurdum cennetim
Kerkük'ten uzak düşsem
Hiç kesilmez hasretim

Kerkük benim horyatım
Malım mülküm devletim
Sana kurban vermişem
Ruhum canım aşiretim

Kerkük'üm aman Kerkük
Etrafi duman Kerkük
Allahtan sonra sana
Getirdim iman Kerkük

Kerkük'üm garip Kerkük
Her derde tabip Kerkük
Yer altun asman gümüş
Dünyada acip Kerkük

Kerkük başımın tacı
Yürekte bar ağacı
Kerkük'ten vaz geçmerem
Yıllarca çeksem acı

Kerkük te bir babam var
Bir zehirli badem var
Yaralarım sağalmaz
Ağlayan bir anam var

Kerkük'üm hezar Kerkük
Dünyada bazar Kerkük
Dostlara bağı bostan
Düşmana mezar Kerkük

Kerkük bazar istiri
Horyat yazar istiri
Şehitler çölde düşüp
Bizden mezar istiri

Kerkük'üm horyat Kerkük
Çekip çok mihnet Kerkük
Bu yiğit şehitler için
He çeker hasret Kerkük

Kerkük'ün yedi kızı
Çiçekleri kırmızı
Bu horyatları yazan
Remziya Meyas kızı

Türkmen Şairi
Abbas Ali Mustafa
Beyatlıyı yitirdik
22/ 4/ 2003

Behcet Gamgin

Yaşamı boyu Türkmen kültürü ve edebiyatına özellikle şiir ve horyat (Bayatı) ya güzelce katkıda bulunan bu değerli insan ve edebiyat şinas ,büyük Türkmen şairi Osman Mazlumun küçük kardeşidir . Şair , her zaman milleti yanında durup milletin acı ve kaderine ağlardı . Şiirlerini gazel biçiminde bu dize de yazmasına karşın son zamanlarda dini ve tanrıya yaklaşma yönünde ve gazal biçiminde dizelerini yazmaya yöneldi . Yarılğanmış şairimizin son yazdığı bir parça müstazat hoyratını aşağıya alıyoruz :

Müftah olur

Altunnan müftah olur
Her şeyin bidayesi
(Besmele) müftah olur
zikir Allahı tutan kes
kal binde inşirah olur
ehli istikamenin
gönlü pak islah olur
kurana devam eden
kabri nur mısabah olur
büyüğe , günah hesap
küçüğe semah olur
muradı hasil olan
gönlü şad murtah olur
(Abbası) sabır insanın
ahzanı , efracı olur .

Şiirler

Kasım Akbayrak

-1-

0987654321 0123456789

-2-

Ruhla uçmayı becerenler
Kanatı önemsemezler .

-3-

Ölmek için yaranmışsındır
Doğum – Ölüm .

Başlangıç – Son
İkisinin arasındaki esinleniş ,
İnsanı yadsaya bilmemek ülküsüdür

-4-

Güler , ..
Çiçektir açmış cansızlığın yüreğinde ,
Türkmen güler ,
Pıçak evreni tırnaklarına boyar , güler .
Türkmen güler ,
Buzlarını bağışlar umutların şehrine , güler.
Türkmen güler ,
Dudaklarından ateş doğsa , utanarak güler ,
Sever Türkmen güler ,
Türkmenleşir yüreği ,
Türkmen güler , ..

-5-

Olacaktır her oldu
Ne olursa olmuştur
Olmuşluk için de oluyor her olmuş

-6-

Gemiklerin yurdu taşlaşmıştı , o
Aydınlıksız uzaktaydı, yalnızlığı güvertirdi.
Hani,? Damla akların umut anneleri , bu
Serinlik bitivermez , palçıklı çöküşlerin
Dizisini gerginleştirir ak güvercinler ,
Karanlık – aydınlığın beraberliğini andıran
yağmurlar da
Söyle horyatını ,
Nere de o avuruntular ,?! Gözlerin yaşarmış
Üzgünsün benim gibi , ..

-7-

oku kasım
oku mısak
oku ksaim
oku kısam
birde oku kmısa
anladıysan , bana da anlat ,
anlama dıysan , ...

Evvel zaman içinde (Irak'ta yaşanan yıllarımın fotoğrafıdır)

Selma Merdan

Eski bir defterin sararmış yaprakları arasında kalmalı bu satırlar . Dolu dolu yaşanmış , korkularla ,hasretliklerle yapayalnız gecelerin bir fotokopisidir bu satırlar . Mum ışığında , top sesleri , bombardıman seslerine karışırken , sığınakların ücra köşelerinde korkudan titreyerek , geçmek bilmez saniyeler arasında kaleme alınmış , yaşanmayan çocuklukların, genç kızlıkların birden bire bitivermesi gibi veya bir gülün aniden soluvermesi gibi veya küçük bir çocuğun küsüvermesi gibi isyan doludur bu satırlar .

Otobüs kalkıyordu !

Arkamdan mendil sallayan yoksa var mı ?

Uzun upuzun yollar , kıvrılan dönemeçlerde kaldı çocukluğum . Yeşil bir dalın ucunda beyaz erik çiçekleri . Kuşlar da gitmiş demişti bir şair . Nereye ne zaman havalanıvermişlerdi yuvalarından . Çorap-kokusu , ayakkabı kokusu karışmıştı horlamaların sesine . Nerede bitecekti bu uzun meçhul yolculuk . Serin bir rüzgar yakıyor yanaklarımı , ayaklarım şiş , bir çay diyorum garsona . Garson güleç bakıyor bana nereye abla bu yolculuk? Şaşkın ne diyeyim bilmiyorum ki ...

Derin uykulardan alarm sesleriyle uyanmak nasıldır bilir misin ? mum ışığında dinlenen pilli radyoları , ya da ne bileyim dışarda zifiri karanlıkları yağmur ve rüzgarda nefes almadan koşulan sığınaklar , elyordamıyla bulunan yerleri , tamdık sesler böler geceyi .

- Çocuklar yanında mı? yanımıza doğru gelin .

- Aman kapı tarafında durmayın , üstümüze toprak çökerse çıkamayız .

Vallahi kuştepe'yi vuruyorlar , top sesleri oradan geliyor . Deniz arkamda kaldı . Kokusu halen üzerimde . yosun kokusunu , çam kokusunu severdim , bir de yalnızlıkları

. Martılar yok oluyor birden , çığlıklar susuyor . Bombardıman bitti . Askeriye'nin oralardan peşpeşe devam ediyor patlamalar ve devam ediyor otobüs gecenin karanlığını yarararak .

- Anne yemek daha pişmedi mi ? karnım çok ama çok aç . Üç tuğla arasına sokup yakamaya çalıştığı ağaç dallarına doğru eğilidi kadın . Yaş dallar bir yanıyor , bir sönyüyor bir türlü tutuşmuyordu . Uzun uzun nefes alarak üfledi . Ateşten etrafı simsiyah olmuş tencerenin kapağını açtı . Yağsız bulgur pilavının dibi yine yanmıştı harlı ateşten . Bir kaç dal çektik , altında biriken terleri , kapkara isli elleriyle silerken Tanrı'ya ne diyeceğini bilemiyordu .

Yağmur vuruyordu otobüsün camlarına , şoför uykulu bir sesle uyuyan yolculara seslendi .

Sayın yolcularımız yarım saat ihtiyaç molası verilmiştir . Çaylar şirketimizin ikramıdır .

Bu kaç bininci uzun yolculuğum Ankara-İzmir arası yollar hiç bitmemişti . Ezberlemiştim şehirlerin köylerin adını . Sonra daha uzun yolculuklar , bitmez yollar . İzmir'den başlayarak Kerkük'te biten ama asla sona ermeyen o uzun yolculuklar . Bu yolculuklarda yorulmuştum . İzmir-Ankara-Silopi Silopi-Ankara arası yollardan . Ayın ikisiydi . Yine her ay olduğu gibi hükümetin dağıtacağı erzakı alma vakti gelmişti . Komşu kadınlarda koşuşturmaca başlamıştı . kapılar açılıp kapanıyordu . Dükkanın önüne bir an önce varmak , önde bir sıra kapmak için abalı kadınlar , lastik papuçlu çocuklar hızla yürüyorlardı .

Üç kutu salça , kişi başına yarım kilo şeker , yarım kilo pirinç , yarım kilo kuru fasulye , üç yumurta , her aileye iki tavuk ,

bir kilo süt ve sabun . ve günlerce talan edilen hastahaneler , talan edilen üniversiteler , talan edilen evler . ve sokaklarda şişmeye başlayan cesetler , başıboş dolaşan köpekler ve ölü bir şehirdi Erbil yaşadığım ve sevdiğim .

Eteğimden çeken küçük kızımı acılarımı bölen . – Anne koka kola niye burada yok ? Ekmek nasıl pişirilir , nasıl yapılır bilmiyordu ki kadın . Gerçi annesi evde yapardı börek , tatlı ama annesi hiç ekmek yapamamıştı ki .

Kadın kocasının ter içinde kalan yüzüne bir de elinde zorla yüzüne bir de elinde zorla sürüklediği çuvala baktı .

-Bu karışık un , elekle iyice ele , çıkan undan ekmek yapacağız artık , bundan sonra fırınlar kapalı . Ve öğrenmişti kadın kara undan ekmek yapmayı öğrenmişti kadın sacın üzerinde ekmek pişirmeyi ve öğrenmişti kadın boş şişeye gaz yağını doldurup kalın bir ipliği hurmanın içersinden sokarak mum yapmayı .

Kadın yirmibeş yaşın verdiği güzellik ve ürkeklikle yürüyordu Kerkük sokaklarında . dükkanlardan Orhan Gencebay'ın şarkıları yükseliyordu . Sanki dün ayrılmış Kerkük'ten bugün geri dönmüş gibi . Oysa iki gündür yaşıyordu bu şehirde . Görümcesi tanıdık dostlarına :

-İşte gelinimiz , küçük ağabeyimin arvadı diye tanıtıyordu .

-Hoş gelmişsen kızım necesen , iyisen?

-Sağol amca .

Hiç şaşkınlık yaşamıyor , yabancılık duymuyordu genç kadın. Korya pazarında kocasının teyzesinin evine gidiyordu görünmesiyle . Senelerdir bakımsızlığa , terkedilmişliğe bırakılmış pazarın caddeleri ürktüyordu genç kadını . Ve Abdülvahit Küzeci'nin yanık sesi dolduruyordu Korya pazarını ,

Men dayanam

Aç sineni men dayanam

Kerem aşkından yandı

Korkaram men de yanam

Olduğu yerde kalakalmıştı genç kadın sanki senelerdir dinliyordu bu şarkıyı .

-Ne güzel bir şarkı bu . Görümcesi gülerek :

-Şarkı değil bu , atalarımızdan kalan bir Horyattır , Kerkük'te yaşayan herkes , çocuklar bile söyler bu Hoyratları .

Ve sokaklar , sokaklardaki babacan satıcılar sanki dün gördüğü yollar ve insanlardı .

-İlham, bu sokağa girmeyelim , orası çıkmaz sokak , cadde arkamızda kaldı . Şaşıyor görünmesi , gözleri korku dolu , -Bu sokağın çıkmaz sokak olduğunu nereden biliyorsun?

Başını eğmişti genç kadın. Kendi de bilmiyordu ki , neden böyle söylediğini .

Otobüs gecenin koynunda hızla yol alıyordu . Kadın gözeleri yarı açık dalıp dalıp gidiyor , bir türlü başına yığılan anılar dan kendini kurtaramıyordu .

Yorulmuştu genç kadın, elindeki demir çubuğu hızla yere fırlattı . Kızıl haçın verdiği çadırı kurmaya çalışıyordu kocası. Yine yağmur yağıyordu . Herkes bir yerlere koşturuyor kimi çadırını kuruyor , kimi ıslanan eşyalarını kurtarmaya çalışıyordu . Genç kadın ıslanan battaniyelere , yataklara , tabak ve tencerelere hüznle baktı. Her şey altı taneydi . Altı tabak , altı kaşık , altı yatak , altı battaniye , altı yastık . Sahi onlar altı kişiydiler .

Onbeş günde bir dağıtılan erzak günlerinden nefret ediyordu genç kadın . Ve her sabah at arabasıyla dağıtılan ekmek sırasından ve nefret ediyordu kadın bulaşık tabaklarını pis lavobalarda yıkamaktan ve nefret ediyordu kadın altı yüz kişinin kullandığı tuvalet sıralarından .

Genç kadın etrafı yüksek duvarlarla çevrili Silopi Kampı'na baktı . Burası Irak sınırına on kilometre uzaklıkta dağların arasındaydı . Ellerini siper ederek Irak'a çevirmişti gözlerini .

Onüç sene savaşla , yokluklarla , acılarla , yalnızlıklarla yaşamayı öğrendiği ama çok çok sevdiği topraklara baktı . Arkasında ise doğup büyüdüğü , genç kızlığını çocukluğunu , okul yıllarını bıraktığı topraklar vardı .

İki vatan , iki nüfus kağıdı bir işe yaramadı . Şimdi , cenevre'de yeni pasportunda vatansız olduğu yazılmaktadır.

Yavrum Memet'e

Abduaziz S. Beyatlı

Yavrum Memet :

Sen kimin torunusun , sor özüne
Ya aldanma düşmanların kozuna
Kes yolunu , bürün kutsal tozuna
Koş memedim doruklara durmadan
Aşdağları yorulmadan yılmadan

Otur yavrum kır atının dalına
Çin kemeri düzmez polat nalına
Koş ileri bugün kalma yarına
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Bu topraklar mert dedeler toprağı
Korku bilmez , tunç yurekler ocağı
Mavi asuman , biz Türkmenler çardağı
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Oğuz hanın paslanmasın palası
Yavuzların kan coşmasın yarası
Vur uzengi çöksün zülüm kalesi
Koş memedim doruklara durmadan;
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Biz özgürlük yazmak için doğmuşuz
İçimizde korku közün boğmuşuz
At sırtında , kaderimiz örmüşüz
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Dede korkut sarılmış bayrağına
Genç osmanlar toplanmış otağına
Bas nareyi vur düşman kulağına
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Alp dağları alp gençleri kutluyor
Altaylarda size çiçek örüyor
Size doğru zafer atla koşuyor
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Meydanı er kazanır , yokta sayı
Gevşek erin tarihlerde yok payı
Sor tarihe nasıl buldu (Ata) ıyı
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Cengizlerin gözü korkmaz torunu
Doğru yürü , hiç değişme yolunu
Yok bir bilek bükebilsin kolunu
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Ölmek var ama dönmek yok bugün
Hak yolunda ölüm mutlu toy düğün
Budur bize vasiyeti şimşek suyun
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Türbesinden haykırıyor (mete) han
Kükre görsün hem'de sensin erdoğan
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Aşık ol ver gönlünü bu millete
Koy yükselsin doruklara izzete
Gümbür gümbür güre saldır zillete
Koş memedim doruklara durmadan
Aş dağları yorulmadan yılmadan

Öykü:

İç dünyaların gizi

Salah Behlül Ali Çamurcu

Bir güz akşamıydı şehitler köprüsü üzerinde giderken , duyğu dolu çehrelere göz gezdirdim . Ah dedim üzerinde dolaştığım bu köprü eski taş köprümüz olsaydı bilmem ki ayin çehreleri .

Bulurmuydum üzerinde ... ?

Çayın parlak taşları arasından titreyen sazlarıda özlüyordum . Karşından yüce kalenin duruşuda beni çekiyordu , çok sürdü kaleyi gezmemişim dolaşamamışım ne güzeldi kırmızı toprak üzerine dikili geniş duvarları görmek ?

İşte bu duyğulara batmışken , dağıtılmış bir ayaklanma hareketi sıcaklığında çoklarını koşuyorlar gördüm dedim bana ne ? Ben hiç bir taraftan değilim , ne karışı yaka ne bu yaka top gurupçularındanım , hiç bir kimselerlede dostluk ilişkilerim yok . Komşularımı bile yakından tanımam , ama yurt severliğim başımdan aşkıdır. Tarihimle güvenirim hiç bir türlü cinayetide işlememişim . Onun için korkum yoktur . İşte köprü üzerinde adam , adamı kuvalıyor , büyük , küçük . Kadın , ve çocuklar yan yana koşuyorlar . Yaramaz adamın canı cehennem olsun . dedim . Adam , adamı tekmelesin ... bana ne ? Çok sürmeden bir birine geçmişlerin ayakları altında kaldım , ezilecektim . Bu başka iştir dedim bende koşmaya başladım , nereye koşacağımı bilmiyordum . Can kurtarma uğraşmasındayım düğümleşmişlerin arasından yan yana atıldım , alnım yüzüm ısırılmış gibi dirseklerim kan damlıyordu , bu ne iştir geldi başıma , ben ... gölünmü neşelendirmek için bu akşam dolaşmaya çıktım nelere

rasladım ? geydik sürüleri gibi koşanlarda vardı . Ben kendi canımı kurtarmak için (büyük pazar) ın halvecilerinden kaleya giden yola tırmandım . Artık bu yol eskisi gibi kalmamıştı , eskiden Rahatçe gidecek bir yoldu ama benim şansına sanki bir tepedir işte tırmanıyorum . Kayadan yollar hep keci yollarına dönmüştü . Yıkılı duvarlar yarı inmiş tavanların altında saklanarak rahatımı almak istedim . Ben kalenin semtlerini tanırdım , gitmişim muhtar (Mehmet Şakır) ın evine , diğer arkadaşlarla (Daniyel Peyğember) ın çevresinde dolaşmışım , ama bugün dolaştığım yerleri tanımıyorum , sağlam bir eve benzeyen yapı yoktur vücudum hep sızılıyordu . Yanık yerleri gibidir kollarımın ayaklarımın derisi tüzülen yerler ... sürüklendim bir duvarın dibine , duvar duvarlığında kalmamıştı , ardı üstüne inmiş , büyük eski bir kapı da o duvara dikiliydi , oralarda ciğer yakıcı solukları çekiyordum , o sıralarda parslanmış bir demir parçası buldum iyi dikkat ederken o demir iki karış uzunluğun da bir anahtarmış meğer ne güzel bir anahtardır dedim ? gerçekte tühaf bir şey , ard üstü düşmüş kapının üzerine çıktım , kapının üzeri güzel nakışlarla süslü eski türkçe bir türlü yazının da kazıldığını sandım yazıları okumak isterken , elimdeki anahtar üzerine yassıca uzandığım kapıya yakıştırmaya uğraşıyordum . Anahtarı dibegin demiri gibi kapının kilitine sokarken açılmasını istedim , bir iki kez anahtarı çevirdiğimde kapı aşağı açıldı , o büyük kapı idi onu on adam yerinden kımıldıta bilmezdi ,artık aşağı açıldığında bende

dağın doruğundan düşmüş gibi içeri düştüm . Aman Allahım dedim ama düşerken ölecektim , çocuklarım , Timur , Temoçin , ve Tülinin reşimleri gözümün önünden geçiyordu . İçeri itildim o yerler dar karanlık bir yerd ama indikçe bağıryordum . Bilmem ki yüz metre iki yüz metre ineceğim , yerler karanlıktan yavaş , yavaş aydınlık oluyordu . Ama ben düştükçe yandan yana çarpan ezilmiş kesilmiş taş parçası gibi açık bir yere fırlatıldım , bir zaman geçtikten sonra gözlerimi açtım çevremde hep par parlayan çehreli , yoğun bilekli , kırmızı yanaklı , çok sevimli canları buldum , birden yerimden silkindim kimsiniz siz , nesiniz ? söylerken : ... sus yavrum kimıldama sen yaralısın . dediler , aralarında kadın ve çocuklar vardı ama bilmem ki cennetliler diler ya nereli olduklarını bilmiyordum ama hep nurlu ve saygılı insan severdiler . Beni kaldırıp bedenim bir türlü sarğılarla sarılmıştı . Başım ucuna eğili bir kadıncağıza sordum ? ben nerdeyim ... ? canım şimdi sen kendi evindesin , kendi kardeşlerinin arasındasın , çevrendekiler seni hep korumak istiyorlar ve bu gün senin için bir şölen yapacağız birazdan ... güzel yiyecekler getirdiler bana temizlediler öz kokularından sındırdılar yanaklarıma öz giyimlerinden çektiler sırtıma . doğrudan bir törene gideceğiz sanki . yola çıktık geçtiğimiz yollar hep bağçalıktır . tanımadığım yerlerdi öyle açıklıkta oturduk sanki oralardakilerin bitinleri benim yabancı olduğumu duymuşlar , çoğunun gözü bana dikiliyadi , birisi çıktı araya , selmladıktan sonra bir marş dinlememiz için bir dakikalık ayakta durmamız istedi , durduk . yüreği ürperen bir parça müziği selamlayarak dinledikten sonra saygıyla oturduk kahraman yürüyüşünde iki genç gelip aldılar beni süslü bezekli bir koltuğa oturtular . Bütün oralarda bulunduğu kimselere kimliğimi tanıttılar , birazdan bilgin bir adam atıldı , bizim için

sümerden bu güne kadar tarihten konuştu , sözlerinden belli idi ki onlar dokuz hatunun torunlarıdır . dünya üzerlerine döndükten sonra kalenin üzerindeki ev sarayları bırakıp , kendilerine kalenin altında daha temiz bir dünya kurmuşlar ben önceden , okumuştum eskilerin tarihini . İşte bu gün bende onlardan bir taneyim ama dönüp sordum .. yaptığınız bu şölen neden ? kötü dünyadan her kurtulan can için bir şölen yapmamız gerekir . Çünkü bizim yaşamız doğadan kurulmuştur . Her kimse kendi kendinden yalan söylemez hır sızlık yapmaz hiç bir cınayetide işlemez onun için bir günden bir güne ne kimseyi tanık nede sanık bulabilisin . Aramızda bu yüzden korku nedir baskı nedir bilmediğimiz için hiç bir şeyden ürkmeyiz vücudumuzun organları hep sağlam bir şekilde çalışır ve uzun bir ömür yaşarız vücudumuzdan temiz bir koku kokar çehremizin rengi diğer milletlerin çehresinden daha parlak daha ışıklı olur ... işte yukarının kötü havasından kurtulduğun içindir bu şölen ...

‘ Tarı bağışılâsın bizi ’

hep bir seste dediler .... Birazdan başladı müzik ekipleri ..... kimi oynayarak , kimi parmak şarkıdarak hep bir seste koro ekibi gibi

‘ Kale’nin dibinde bir taş olaydım gelene gidene yoldaş olaydım ’

türküsünü canlandırdılar o sırada beni bir hıçkırık boğdı .. ağladım kirili suları gözlerimden – piş solukları içimden atarken , başımı yere salladım inim ağladım o mutlu insanlar hep çevremi sardılar ... birden sordular (neden ağlıyorsun) ?

başımı kaldırıp çocuklarımin yukarıda ne günlere düşeceklerini anlattım .... Kollarımdan kaldırıp beni dik duruttular hadi dediler tanrıya yalvarayım bütün insanları korusun ve yukarıdaki tutsak insanları da kurtarmak için tanrıdan güç dilediler .

Kerkük gül destesi sahibine
Dr. Suphi saatçı ya armağandır
Gül bahçesinde gül Kerkük
Metin Abdullah Kerküklü

1- Yazğı :

İster gül bahçesinde , ister toplu mezarda
Kök sürer başa kadar Oğuzhana varan boy
Yer mavi , ayça beyaz , altı yıldız saran boy
Can çekse , ruh çıksada , eller Türkmen yazarda

2- Biricik aşk :

Eşinde gül destesi beyaz fistanda Kerkük
Özü güldü , gülü gül , gül gülistanda Kerkük
Allah'ın emaneti , peygamberin vasiyeti
Türkmenin tek aşkıdır , Türkmenistanda Kerkük

3- Gül destesinde- gül

Gül destesi yetişti
Kerkük musallasına
O yakaya ilişti
Güzel bu yakasına

Dağıldı birer – birer
Biri bir yere gider
Hoşlandı kokusuyla
Mendeli'den – Telifere

Su aldı hasamızdan (çayımızdan)
Türkçülük yasamızdan
Takıldı yakamıza
Hissası hissamızdan

*****

Gazel

Yunus Ağa Tercilli

Bugün Irakın yurdunda el birliği hep vaciptir
Milletler arasında söz birliği yapmak mahabbettir

Gelin millet-I Arap , Türkmen kürt bir olak
Bu vatana bir düzen vermek bizim için bir hizmettir

Yağdırdık başımıza barani huda Rahmet şanlı vatana
Bu mübarek hürriyeti korumak Millet için kar izzettir

Sabır eyledik ahvali zulma dayandık çok
Artık geldi bize şadlık bu muftahi saadet

Ne kadar yad eyledim o kar-I narav-I
Ki kadın çocuk katli musulmanete aykırı vahşettir

Bu Irakın yurdunda altın gibi su akar
Ehli için tanrıdan rızıkı seyri nimettir.

Tercilli çok dayanadık zülmü curi ihanete bir zaman
Ama bu vahşetten kurtarmak billahi hızdan-I kudrettir .

Uğurlu adım senden başlar

Dr. Mehmet Merdan

Kaldır başımı bir bak
O düzenli bağlar
Kimlerden kimlere kaldı
Yüklü ağaçları
Alan talana uğradı
Hiç tatmadığım barını
Yaban sofralarda sıra sıra
Hazan sardı bağları şimdi
Kayıp oldu gülen yüzler
Çoğaldı ağlayanlar
Sürgün oldu bağban
Senin gizli parmaklarının
Aydın yapraklarda hala izi var
Aksak mevsimler
Sana gebe olan yarınları düşlüyor
Kelebekler bile biliyor kim olduğunu
Seni bekleyen kuş kovanı da dile getirdi
Yıllar boyunca kanama yolculuğun
Kimi o sanmadan yolunu gözeler gündüz gece
Kimi de kirpik çalmağa uğraşır
Göz önünden kayıp olmasın
Efsanevi yüzün
Kitaplarda şiir varsa
Oda sensin
Goncaya güle güle can veren bülbül yinede sen
Biliyorum artık
Derin yaralarının biri açıklana kaf dağı erir
Tutulma basmadan gök yüzünü
Al yanına hep beni
Göksümü demir kalkan
Parmaklarımı ok
Gözlerimi sönmez ışık diye kullan
Ben benim sende biz
Utku olsun savaşımız .

*****

Sor

Rıza Demirci

Devası güç olan , derde tabib neylesin
Bu hali sorma gafilden , ayık berbad olandan sor

Düzen azar her gece , yıldız sayan dertli
Deme dem ağlayan kan yaş , döken ferhat olandan sor

Hayatı bilmek istersen , sorma varlı meysuran
Onun her türlü gam ahın , işi feryat olandan sor

Hayatı anlayan akıl gerektir olmasın mağrur
Bunu ters anlayan cahil düşüp bed ad olandan sor

Ne dal ver gafile aldan , ne ol gafil ürün daldan
Yıkılma gülmesin nadan , düşüp irşat olandan sor

Sorma kimdi bu kimden alıptır
Ömür verenesin abad eden dılışad olandan sor

Demirci kesme göz haktan umutun ondadır onda
Durup ikbalını her dem kula imdat olandan sor.

Ozanlardan demetler

Kerkük Sevgisi

Necdet Karakaş

Ahu figan ederim derdimi kimse çekmez
yüksektir benim nefesim yad ele boyun eğmez

Dayan dur her zulüma zalimlerden çekilme
Eğer bin namert gelse bir mertin belin bükmez

Yan lale misal Ol cihana en yari sen
Yurdu ana saymayan kanını yere dökmez

Toplansa hep tabibler bilse yaram topraktı
Yaram çok derindi (Lokman) hekim çar
bulmaz

Dünyada tut düz yolu halk hüsnünü hulkla sev
İnsan hakkı diyenler özgürlüklere değmez

Kara kaş yazar size toprak sevgisi bitmez
Kör olsun o kimseler Kerkü kümüzü beğenmez

Baba bugün :
Kerkük Türkmen milleti
Yada verdik illrti
Gün doğdu içimizde
Görün koğduk zilleti

*****

Fayda Ne?

Eşref Dağlı

Dün gece yatıp gördüm ki ol hubda fayda nedir ?
şule husnun başım üste mehtapta fayda nedir ?
Hakikat bir cevher imiş ehli kemal içinde
Ne bilsin ki cahil olan turapta fayda nedir ?

Şeriatten içen zahit nedir bilir hakikat
bilmeyen cahili etmek hesapta fayda nedir ?
Devleti verme cahile nede cahile servet
laik değil çünkü eyler harabda fayda nrdır ?

Nadana neyer vaizin ol irşadsız lafları
hatasın görmeyen kalbi sevapda fayda nedir ?
Günahkarın tut ellerin doğru yol bildir ona
sen bana ey kadı söyle ikapta fayda nedir ?

vahşeti cemalı yarın göründü dil aşık
mehtap yüzüne örtünen nekabta fayda nedir ?
hicrinden gördüğüm curi bezmun rengi söyler
sol manayı anlamayan ahbapta fayda nedir ?

çeşmi zarındaki damla aşık serhoş eder
onu kayıp etmeğe yoksam şarapta fayda nedir ?
ruşun vermez ruhuma gelirse sensiz bahar
olursa firdevus gülleri gullabta fayda nedir ?

ehli taraflar kurarsa cenk ve nay ile meclis
benim bu sensiz gönlüme mızrapta fayda nedir ?
cihanın göreni gözlerim bakmaz başka cihana
bana görünen karşımda serapta faydan nrdır ?

gami firakından kadim bönmez hilale acep !!
mah yüzün gören aşığa aftapta fayda nedir
eğer kim aşıktır ister hulveti ol yara yol
bin kere canın kılmayan azapta fayda nedir ?
Abi fenada ezelden yağrulmuş toprağım
yok ise ger vasli barın ol abda fayda nedir ?
Arama bunca meyveler her bağa girme (Dağlı)
bal damlar dudaklar varken unab'da fayda nedir ?

*****

Türkmenim

Pakize Süleyman

İçim coşar bir kan kardeş görünce
Gönlüm çirpar bir türkü dinleyince
Kınamayın elde değil kardeşler
Severim ben milletimi ölünce

Severim ben bu milleti bu dili
Yaptı dedem bu ocağı bu ili
Kanımızla yağurmuşuz toprağın
Şuphesizdir bunu el alem bili

can vermişiz tarih boyu uğruna
sert bilekli erler gitti yolunda
biz bu yerde göz açıp dil tutmuşuz
neler versek azdır onun hakkında

Hur anadan , er babadan doğmuşuz
Helal sütle alın teri emmişiz
Doğrulukta belli yoldur yolumuz
Çıkmayız biz bu yoldan and etmişiz

Gür Iraklıyız ter temizdir kanımız
Lekesizdir şerefimiz şanıımız
Kimsesize , mazluma el uzatır
Diri , ölmez , saygındır vicdanımız

Ben ölüp , toprak olurum bir zaman
Derler ki vardı bir şair böyle nam
Vurğun idi milletine .. diline
Onlara feda olsun vermiş payman

KARDAŞLIK

Kültür – Sanat – Edebiyat ve Folklor Dergisi

Sayı: 206 Yıl : 41 Mart 2004

Bu sayıda :

Türkmenler ve anayasa taslağı .. kasım Sarıkahya

1924 de Kerkük şehrinde baş gösteren kanlı çarpışma .. Mehmet H. Dakuklu

Orhun yazılar'ından Küt Tigin bidesi'nden..(Güney cephesi)

Bilmeceler (Tapmacalar) Derleyen : Çoban Uluhan

Erbil'li Haşım Nahid'in Hikayesi.. Ali Birinci Şanlı cephem türküsü.. Ekrem Sabir Kerküklü

Umut Kasidesi.. Nusret Merdan

Kerkük benim horyatım .. Remziye Meyas olay türkülerinin doğuşu ve yayılışı üzerine bazı düşünceler .. Dr. Suphi Saatçı

Türkmen Şairi Abbas Ali Mustafa Beyathıyı yitirdik

22/ 4/ 2003 ..Behcet Gamgin

Şiirler.. Kasım Akbayrak

Evvel zaman içinde.. Selma Merdan..

Yavrum Memet'e .. Abduazız S. Beyathı

İç dünyaların gizi .. Salah Behlül Ali Çamurcu

Kerkük gül destesi sahibine Gül bahçesinde gül

Kerkük

Başyazar

Dr. Çoban ULUHAN

Yazı İşleri Sekreteri

Kasım SARIKAHYA

Yazı Kurulu:

Dr. Hüseyin ŞAHBAZ

Dr.Sabah Adbullah

KERKÜKLÜ

Adnan SARIKAHYA

Dr.Mehmet Ömer KAZANCI

Dr. Suphi Nazım TEVFİK

KARDAŞLIK DERGİSİ

Türkmen Kardeşlik Ocağının

Yayın Organı

Genel Merkez – Bağdat – Irak

Adres: Müstansırıye Senti

Türkmen Kardeşlik Ocağı

Bağdat – Irak

Fiyat :Yurt içi : 500 Dinar

Yurt dışı : 2\$

Temsilciler

Kerkük :

Behcet Gamgin

Aydın Kerkük

Telafer:

Rıza ÇOLAKOĞLU

Tuzhurmatu:

Adnan ASAFOĞLU

ABDULVAHHAP AVCI BASIM EVİ